

орати? Розпука тай годі... Одним словом, надлетить і зруйнує тебе, як який розбійник. Ну, а скажи за що, за які провини приміром, з нас викупи та всякі поземельні податки беруть? Дали нам волю, а землю у панів приказали викупити, а чи ж пани землю самі зробили чи що? Яку працю они на ній положили, щоб гроші за ню брати? Не бійсь, своїм потом її ми поливали, з покон віку на ній робили, її як маму доглядали, а тепер на! викупи її у пана. Пани ніколи нічого не платять і знати про те не хочуть, а ми — плати! Тай скількож ми вже літ платимо, а все ще не виплатили. Коли порахувати, то ми вже в три рази більше виплатили ніж земля варта, а з нас все беруть і беруть, кажуть, мужик рахунків не знає і смирний, що зажадають — платить. Та щой об сім говорити. Сам же знаєш, скільки податків всяких. Або хіба треба розказувати скільки рублів тобі платити приходить ся? Не бійсь, знаєш і сам добре! З душі у тебе сі рублі виривають, крімавіми пасками сі цифри на шкірі твоїй мужичій написані....

Трудно забути! Ех ви! Господа богачі та царі; очи у вас ненаситні. Всьо ви собі забрали — і землю і воду і хату нашу, та й сонечко ясне! За всьо собі платити кажете....

— Так, так Степане Івановичу; тяжкий і сей податок.... Богато ж таким маніром уряд збирає?

— Небогато... 86 мільйонів викупних податків, та ріжних други, крім безпосередних є ще 130 мільйонів — оте все! А зоветь ся весь той податок посередним то є видимим тому, що рабують з тебе не ховаючись, а так прямо без всякої хитрости. Так прямо давай і годі, не балакай....

— Правда, сказав я подумавши, багато руйнованя приносить мужикови сей безпосередний грабіж, те то як його видимий податок,....

Та що тут товкувати, прямо сказати не то, що багато, а скоро всі з торбами підем по світі. Ніколи нічого у свій час не продаси, а приходить ся все за безцінок продавати лиш би від різок улизути. А кулаки та покунці всякі, так і дивлять ся як яструби, як би тебе лапати та заклаувати. В осені за гріш продаси, а весною з того самого кулака заплатиш втрое. От тут і богатій! А не дай боже пожичиш — все життя не віддаси, три шкурі з тебе пан або кулак зтягне. А тут ху-